

виробництва планетарного масштабу. По-друге, формування і створення єдиного інформаційного простору, де всі суб'єкти міжнародних економічних відносин реалізують свої інтереси. По-третє, наявність різноманітного інноваційного ландшафту світового господарства не дозволяє стверджувати про гомогенність технологічного цивілізаційного розвитку.

Проводячи інтерполяційне згладжування наведених даних був сформований комплексний конструкт ландшафту глобального трансферу знань, що включає як базові, так і структурні елементи: суб'єкти (власники та одержувачі знання), механізми виробництва і отримання знання, канали трансферу знання, інституційне оточення (епістемологічні співтовариства) (рис. 2).

Загальносвітовою тенденцією є трансформація індустріального суспільства до постіндустріального, яка відбувається в умовах посилення глобалізаційних процесів, зростання сфери послуг і нематеріального виробництва на основі розвитку науково-технічного прогресу, у тому числі масштабного, глибинного та динамічного проникнення ІКТ в усі сфери життєдіяльності особи, суспільства, суб'єктів господарювання та держави.

За результатами аналізу макростатистичних показників розвитку національної інноваційної системи та міжнародних досліджень, рейтинги України за окремими індексами, що стосуються впровадження ІКТ становлять:

– Глобальний індекс конкурентоспроможності 2011-2012 (WEF Global Competitiveness Index) – 82 місце (89 – у минулому році) із 142 країн;

– Індекс технологічної готовності 2011-2012 (WEF Technological Readiness Index) – 82 місце із 142 країн;

– Індекс мережевої готовності 2011-2012 (WEF Networked Readiness Index) – 75 місце (90 – у минулому році) із 142 країн;

– Е-готовність уряду (Government readiness) – 122 місце із 138 країн;

– Рейтинг за електронною готовністю 2010 (EIU eReadiness Ranking) 64 місце із 70 країн [6].

Обґрунтовано, що перехід до економіки знань, що стався в останні десятиліття, зумовив посилення залежності інформаційного суспільства від результатів діяльності наукової сфери. Збільшення обсягів трансферу знань підтверджує прагнення країн перебудувати національні економічні системи на режим інноваційної моделі господарювання.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження доведено, що стратегія формування інформаційного суспільства, соціально-економічного, політичного і культурного розвитку країни за ринковою економікою, дає широкі можливості для задоволення потреб і вільного розвитку особистості, забезпечення конкурентоспроможності України, вдосконалення системи державного управління на основі використання ІКТ на засадах використання моделі реінтеграції національної інноваційної системи до сучасного науково-технологічного простору.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Глобальные трансформации и стратегии развития / [Белорус О., Лукьяненко Д. и др.] - К.: Ориане. - 2000. - 424 с.
2. Осипова Ю.М. Экономическая теория на пороге 21 века / Осипова Ю.М. - М.: Юристь. - 2003.- 289 с.
3. Фридмен Т. Lexus и нефть. Понимая глобализацию. / Фридмен Т. - СПб.: ИД Весь. - 2003.- 238 с.
4. Innovation Policy and Performance. A Cross Country Comparison. OECD: Paris - 2008. – p. 1096.
5. World Bank, World Development Indicators & Global Development Finance, – [Cited2013, February– [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.databank.worldbank.org/ddp/home.do?Step=2&id=4&hActiveDimensionId=WDI_Ctry.
6. World Bank Statistics and Data [Electronic resource] / World Bank. – 2013. – Web site address: <http://data.worldbank.org/>
7. World Telecommunication/ICT Indicators Database [Electronic resource] / International Telecommunication Union. – 2014. – Web site address: <http://www.itu.int/ITU-D/ict/statistics/index.html>

УДК 519.86:336

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

Хаджинов І.В., д.е.н., доцент, професор кафедри «Міжнародна економіка» Донецького національного університету (м. Вінниця)

Хаджинов І.В. Економіко-математичний аналіз показників діяльності банку

У роботі досліджено теоретичні аспекти розвитку банківської системи в контексті сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності України та проаналізовано теоретичні основи дослідження ролі банківської системи в економіці країни. Розроблено депозитну та динамічну моделі, що побудовані на основі економіко-математичних методів. Розглядається підхід до побудови системи керування активами та пасивами роздрібних банків на базі вказаних моделей, а також приводиться формалізація системи кредитного скорингу та постановка задачі оптимізації прибутковості кредитного та депозитного портфелів.

Дана оцінка результатів інтеграції вищевказаних моделей до системи управління банком. Визначено перспективи розвитку банківської діяльності в Україні як напрямку стабілізуючого впливу міжнародного економічного розвитку.

Ключові слова: система готівкового обігу, депозитна модель, ефективність діяльності банку, динамічна модель, скоринг, система управління активами та пасивами.

Хаджинов И.В. Экономико-математический анализ показателей деятельности банка.

В работе исследованы теоретические аспекты развития банковской системы в контексте содействия развитию внешнеэкономической деятельности Украины и проанализированы теоретические основы исследования роли банковской системы в экономике страны. Разработано депозитную и динамическую модели, которые построены на основе экономико-математических методов. Рассматривается подход к построению системы управления активами и пассивами розничных банков на базе указанных моделей, а также приводится формализация системы кредитного скоринга и постановка задачи оптимизации прибыльности кредитного и депозитного портфелей.

Дана оценка результатов интеграции вышеперечисленных моделей в систему управления банком. Определены перспективы развития банковской деятельности как направление стабилизирующего влияния международного экономического развития.

Ключевые слова: система наличного оборота, депозитная модель, эффективность деятельности банка, динамическая модель, скоринг, система управления активами и пассивами.

Khadzhynov I. Economic-mathematical analysis of performance ratios.

In the papers it is studied the theoretical aspects of the bank system development in a context of contribution to development of external economic activity of Ukraine and analyzed the theoretical aspects of role of bank system in economy of country. It is developed the deposit and dynamic models, built on Economic and Mathematical Methods. Considered the approach to building of assets and liabilities system management on the basis of specified models, and provided formalization of loan scoring system and setting of profitability of loan and deposit portfolios optimization.

Considered the assessment of integration of said models to the system of bank management. The prospects of bank system development as a trend of stabilizing effect of international economic development are determined.

Keywords: system of cash circulation, deposit model, efficiency of bank activity, dynamic model, scoring, system of asset and liability management.

Становлення банківської системи тісно пов'язане зі створенням ефективного механізму управління банківською діяльністю. Організація чіткої скоординованої роботи банків потребує формування та впровадження стратегії їх розвитку. Проте в українських банках практично відсутній формалізований апарат прийняття поточних і довгострокових планів. На теперішній час у банках зведений бюджет, як правило, взагалі не складається й, відповідно, не створюється єдина господарська політика банку. Ці прорахунки особливо позначаються при нестабільних зовнішніх середовищі, в якому працюють вітчизняні банки.

Для оцінки альтернативних стратегій, що є найважливішою складовою частиною стратегічного планування, великого значення набувають математичні моделі, за допомогою яких можна аналізувати різні варіанти розвитку банку, а також оцінити можливі наслідки зміни зовнішніх умов функціонування, таких як стан фінансово-кредитної системи та економіки країни в цілому.

Разом з тим моделювання фінансової діяльності банку – надзвичайно складна задача, тому що банк являє собою систему, в якій одночасно протікають детерміновані та випадкові процеси, взаємоз'язані між собою дуже складним чином. Істотну роль у діяльності банку відіграють й суб'єктивні управлінські рішення. Крім того, в процесі функціонування банк взаємодіє з фінансовими ринками, які не піддаються моделюванню. Усе це вказує на значну складність створення аналітичної моделі фінансової діяльності банку, яку можна використовувати у практичній діяльності.

Дослідженням банку як об'єкта управління в нашій країні приділяється дуже мало уваги. У вітчизняній практиці основними задачами в цій галузі є управління ризиками і гепом та узгодження ліквідності активів і пасивів. В деяких випадках використовують імітаційні моделі. Але такі моделі можуть вирішувати лише окремі задачі. За їхньою допомогою неможливо одержати загальне уявлення про стан банку та перспективи його розвитку.

Метою роботи є розробка різнобічних моделей банку, їх апробація в ЦО АТ «Райффайзен Банк Аваль» та надання практичних рекомендацій по стратегічному плануванні його діяльності.

Об'єктом дослідження є комерційний банк як виробнича система.

Предметом дослідження є динамічна модель банку та її практичне використання.

Теоретичною та методологічною основою дослідження були розробки вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі банківської справи, стратегічного планування, системного аналізу, економіко-математичного моделювання банківської діяльності та методи вирішення задач управління складними динамічними системами, представлені в роботах Балтенспергера Е., Белмана Р., Гурієва С.М., Долана Е., Жукова С.Ф., Лаврушина О.І., Мороза А.М., Охари М., Петрова О.А., Поспелова І.Г., Роуза П., Сілі С., Сінкі Дж.Ф., Уоскіна В.М. та ін.

Ефективність діяльності окремих банків і банківської системи в цілому можна оцінити в двох аспектах – вузькому і широкому.

У вузькому аспекті оцінка ефективності передбачає розрахунок окремих показників, які характеризують прибутковність діяльності банку. В широкому розумінні ефективність діяльності банку характеризують комплексні інтегральні показники, які оцінюють діяльність банку в цілому і можуть враховувати такі компоненти, як ліквідність, платоспроможність, якість кредитного портфеля, інші показники. На підставі цих інтегральних показників складаються рейтинги банків і здійснюється комплексна оцінка їх діяльності. Більшість досліджень якраз і побудована за принципом аналізу окремих показників з їх подальшим узагальненням (методи CAMEL, Кромонава і т.д.) і визначенням загального рейтингу банку. Проте, оцінюючи діяльність банків не враховують їх роль у забезпеченні безперервного грошового обігу в країні й розвитку кредитних відносин, що особливо важливо. Така оцінка необхідна не тільки стосовно окремих банків, а й банківської системи в цілому. Отже, врахування ролі банку в грошово-кредитному обігу країни є необхідним компонентом комплексної оцінки діяльності банків [53, с.77].

Розглядаючи найпоширеніші підходи до оцінки ефективності банків, необхідно зазначити, що переважним недоліком існуючих методик є визначення лише окремих параметрів його діяльності. Відповідно до цього, для комплексної оцінки банків необхідним є використання інтегрованих методів визначення рейтингів банків. Застосування таксонометричного методу обґрунтовують можливість визначити позицію банку з урахуванням основних фінансових показників його функціонування. Рейтинги на основі використання таксонометричного методу дають комплексну оцінку діяльності банків, дозволяють визначити результуючі фактори впливу на місце об'єкта, що аналізується, у рейтингу за рядом показників, які можуть бути підібрані залежно від конкретно поставленої задачі.

Рейтинг надійності банків на основі таксонометричного методу визначають на основі відхилення показників її функціонування від значень «еталонного» банку. Так, на основі квазівідстаней визначають сучасну позицію кожного банку з розглянутої вибірки, що дає можливість встановити тактичні та стратегічні напрями розвитку банків [5, с.29].

Критеріями рейтингування банків обрано систему фінансових показників, які характеризують та дозволяють проаналізувати ефективність банківської діяльності. Це синтетичні відносні показники, в яких знаходиться відображення функціонування банку в межах реалізації активних та пасивних операцій.

Для визначення ефективності банківської діяльності у вітчизняній і зарубіжній банківській практиці було синтезовано та приведено до системи узагальнюючих коефіцієнтів показники фінансового стану банку, представлені у табл.1.

Таблиця 1

Показники, що характеризують ефективність банківської діяльності

Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст
Прибутковність активів	$ROA = NI/A$	NI – чистий прибуток A – сукупні активи
Дохідність активів	$EA = M/A$	M – доходи банку A – сукупні активи
Прибутковність капіталу	$ROE = NI/OE$	NI – чистий прибуток OE – власний капітал банку
Мультиплікатор капіталу	$MK = OE/A$	OE – власний капітал банку A – сукупні активи
Рентабельність витрат	$EB = NI/B$	NI – чистий прибуток B – витрати банку
Рентабельність доходу	$RM = NIP/M$	NIP – прибуток до оподаткування M – доходи банку
Загальний рівень рентабельності	$RR = NI/M$	NI – чистий прибуток M – доходи банку
Коефіцієнт результативності діяльності банку	$KEF = M/B$	M – доходи банку B – витрати банку
Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст
Коефіцієнт нестійкості ресурсної бази	$(Pn+MBK0)/3$	Pn – поточні рахунки клієнтів; MBK0 – отримані міжбанківські кредити; 3 – зобов'язання банку
Коефіцієнт активності залучення ресурсів	$\frac{\text{Зобов'язання}}{\text{Загальні пасиви}}$	

Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів	$\frac{\text{Міжбанківські кредити отримані}}{\text{Загальні пасиви}}$	
Коефіцієнт активності залучення строкових вкладів (депозитів)	$\frac{\text{Вклади строкові}}{\text{Загальні пасиви}}$	
Коефіцієнт якості кредитного портфеля	$\text{Ккр}=\text{Рк}/\text{Ккп}$	Рк– резерви під знецінення кредитів; Ккп– кредитний портфель банку
Коефіцієнт кредитної активності	$\frac{\text{Кредити видані}}{\text{Активи}}$	
Коефіцієнт використання залучених ресурсів у кредитний портфель	$\frac{\text{Кредити видані}}{\text{Зобов'язання}}$	
Коефіцієнт покриття позик капіталом	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Кредити видані}}$	

Синтез та вибір зазначених коефіцієнтів для аналізу оцінки ефективності діяльності банків зумовлено можливістю отримання даних, необхідних для обчислення. Вони враховують не тільки сумарний результат роботи банку, але й дають змогу порівнювати ефективність різних банків між собою та банківським сектором у цілому. Адаптуючи таксонометричний метод до рейтингування банків, вважаємо за доцільне застосовувати такий алгоритм реалізації зазначеного підходу: ідентифікація фінансових показників та побудова матриці значень показників; нормалізація системи фінансових показників; визначення кількісних характеристик фінансової ефективності банків, які пропонується прийняти як «еталонні»; формування квазівідстаней; ранжування розглянутої сукупності банків [9, с.18]. У класичній теорії ухвалення рішень такий підхід належить до багатокритеріальних завдань ухвалення рішень в умовах визначеності, коли кількість альтернатив і критеріїв відомі, а оцінка об'єктів по вектору критеріїв має кількісні характеристики. В якості інформаційної бази для проведення рейтингової оцінки було обрано показники діяльності 15 установ банків станом на 31.12.2014р., що належать до I групи за розміром активів за класифікацією Національного банку України (Додаток 1) [2, с.64].

Використовуючи математичну формалізацію таксонометричного підходу до рейтингування банків, відображаємо сукупність визначених фінансових показників діяльності банків у вигляді матриці [7, с.18] (1):

$$P = \begin{pmatrix} p_{11} & \dots & p_{1i} & \dots & p_{1n} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ p_{s1} & \dots & p_{si} & \dots & p_{sn} \\ \dots & \dots & \dots & \dots & \dots \\ p_{b1} & \dots & p_{bi} & \dots & p_{bn} \end{pmatrix} \quad (1)$$

де p_{si} – чисельне значення i -го показника ($i=1, n$) по s -му банку ($s=1, b$);

n – кількість показників, що розглядаються;

b – кількість банків, що досліджують.

У зв'язку з тим, що значення досліджуваних показників діяльності банків можуть бути у найрізноманітніших одиницях виміру та чисельних порядках, тому за доцільне є нормалізація обраних показників за узгодженням позитивного або негативного інгредієнтів:

- для позитивно-орієнтованих показників (2):

$$P'_{si} = \frac{p_{si} - \min_s p_{si}}{\max_s p_{si} - \min_s p_{si}} \quad (2)$$

для негативно орієнтованих показників (3):

$$P'_{si} = \frac{\max_s p_{si} - p_{si}}{\max_s p_{si} - \min_s p_{si}} \quad (3)$$

де p_{si} – елементи матриці; визначення максимального або мінімального значення i -го показника;

p'_{si} – матриця нормалізованих значень показників, ($s=1,b; i=1,n$).

Для формування «еталонного об'єкту», визначають оптимальні значення нормалізованих i -тих показників за всіма банками, базою для розрахунку яких є така матриця-рядок (4) [4, 9]:

$$Pet_i = \left[\max_s \{p'_{si}\} \dots \min_s \{p'_{si}\} \dots \max_s \{p'_{sn}\} \dots \min_s \{p'_{sn}\} \right] \quad (4)$$

де

$\max \{p'_{si}\}$ - визначення максимального або

$\min \{p'_{si}\}$ - мінімального нормалізованого значення i -го показника в залежності від напрямку впливу на результативну ознаку ($s=1,b; i=1,n$).

У нашому випадку «еталонним» банком для обраної сукупності є банк з максимальними значеннями, координати якого всі одиниці.

Слід зазначити, що цей етап є основою таксонометричного підходу до визначення рейтингової оцінки банку, оскільки «еталонний» з точки зору ефективності банку дає можливість менеджменту установи банку сформувати тактику та стратегію розвитку власної діяльності, наближаючи фінансові показники банку до еталонного значення.

З метою удосконалення адаптивності обраного підходу до аналізу обраних фінансових коефіцієнтів є зіставлення значень i -тих показників всіх досліджуваних об'єктів з їх «еталонними» значеннями. На цьому етапі розраховують відстані D_s між s -тим об'єктом та їх «еталонним», використовуючи такий вираз (5) [8]:

$$D_s = \sqrt{\sum_{i=1}^n (p'_{si} - pet_1)^2} \quad (5)$$

де D_s – квазівідстань між s -м та «еталонним» банками;
 p'_{si} – нормалізовані значення показників діяльності банків ($s=1,b; i=1,n$);
 pet_1 – значення показників «еталонного» банку.

Визначені квазівідстані є кількісною характеристикою функціонування банків, яка відображає відповідність рівня фінансової ефективності кожного з них «еталонному» значенню. На основі (5) визначають рейтинги досліджуваних банків – чим значення відстані D_s менше, тим вище рейтинг банку. Однак для зручності подальшого аналізу рейтингів банків та для більш адекватної деталізації отриманих даних у графічній формі використовують співвідношення, що характеризує сумарне рейтингове число R_s для кожного з банків [6]:

$$R_s = 1 - \frac{D_s}{\sqrt{\sum_{s=1}^b D_s^2}} \quad (6)$$

При цьому, чим більшим є значення сумарного рейтингового числа R_s , тим вищий рейтинг банку. Шляхом обробки даних було отримано результати, які для зручного аналізу значень показників були приведені до оптимального значення та представлені на рис. 1:

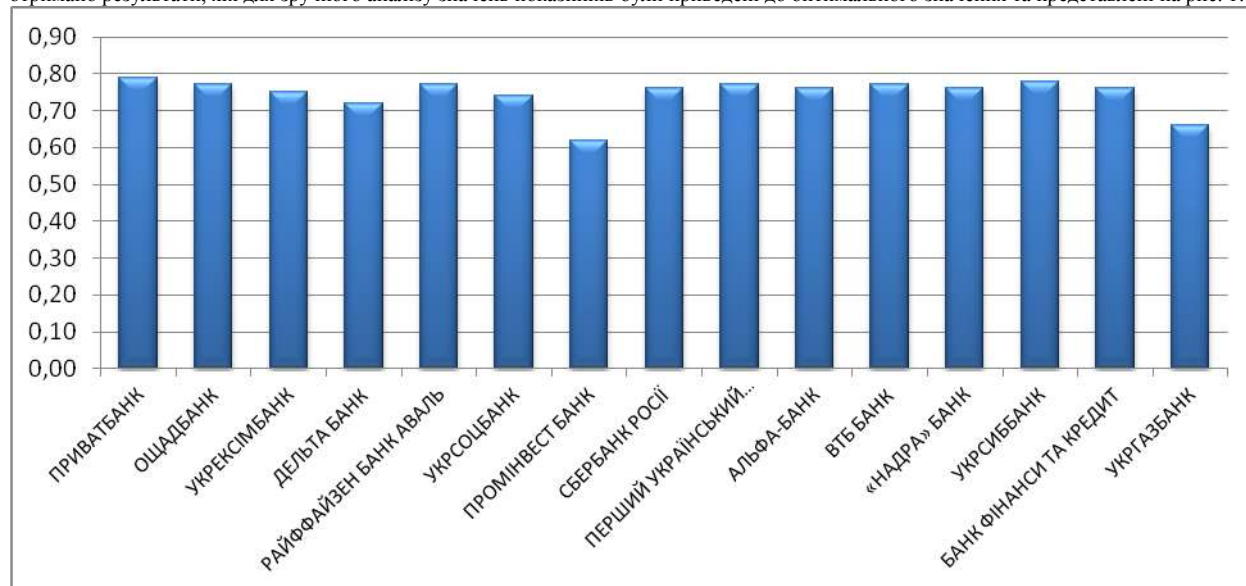

Рис.1 Результати розрахунку сумарних оцінювальних показників рейтингу банків.

Рейтингування банків шляхом використання таксонометричного підходу та отримані результати дозволили стверджувати, що найвищий сумарний показник рейтингу у розрізі досліджуваного періоду отримав Приватбанк. Ця градація, отримана за рахунок значень таких коефіцієнтів як коефіцієнт результативності діяльності банків, коефіцієнт залучення ресурсів (найвищий результат має коефіцієнт активності залучення строкових вкладів (депозитів)) та коефіцієнт використання залучених ресурсів у кредитний портфель.

В цілому таке співвідношення можна обґрунтувати стійкою позицією ПАТ КБ «Приватбанк» на ринку банківських послуг, що підтверджується активним приростом депозитної бази, яка станом на 31.12.2014 склала 131 995 502,0 тис. грн., що свідчить про її збільшення на 21 735 064,0 тис. грн. у порівнянні з попереднім періодом, ефективною політикою банку щодо раціонального використання ресурсів та їх координацією на підвищення загальної суми кредитного портфеля, який станом на 31.12.2014 склав 246 341 653,0 тис. грн, що на 19 842 754,0 тис. грн. більше порівняно з попереднім, та шляхом збільшення загальної питомої ваги кредитних операцій у розрізі активів на 7 % у порівнянні з попереднім періодом.

Таким чином, визначення рейтингової оцінки банків у розрізі аналізу їх ефективності на основі таксонометричного методу дає змогу ідентифікувати резерви зміцнення їх фінансової стабільності, з'ясувати поточний стан кожного банку, визначити потенційні можливості розвитку окремого банку, дозволяє кількісно проаналізувати позицію конкретного банку щодо решти досліджуваних банків та визначити тактичні і стратегічні напрями розвитку банків. Аналіз коефіцієнтів було поглиблено за рахунок збільшення кількості показників та об'єднання їх у певні групи. Для такого підходу щодо визначення ефективності діяльності банку в контексті аналізу коефіцієнтів характерними є проста інтерпретація та легкість обчислення. У цілому, методика визначення рейтингу банків на основі таксонометричного методу можна ефективно використовувати у практичній діяльності банків при визначенні їх рейтингу як для певної сукупності банків, так і для банківського сектору в цілому.

Публічне акціонерне товариство «Райффайзен Банк Аваль» (скорочена назва — АТ «Райффайзен Банк Аваль») зареєстровано 27 березня 1992 року (до 25 вересня 2006 року — Акціонерний поштово-пенсійний банк «Аваль»).

Материнським банком і власником (96,37%) корпоративних прав АТ «Райффайзен банку Аваль» є «Райффайзен Інтернаціональ Банк – Холдинг АГ» (Австрія). Власником (78,5%) «Райффайзен Інтернаціональ Банк – Холдинг АГ» є Райффайзен Інтернаціональ Бетайлігунгс ГмбХ, а холдингом всієї групи Райффайзен (на 100%) є Райффайзен-Ляндесбанкен-Холдінг ГмбХ.

Банк здійснює свою діяльність згідно з чинним законодавством України, зокрема Законом України “Про банки і банківську діяльність”, нормативними актами Національного банку України та у відповідності з ліцензією № 10 від 17 листопада 2009 року та Дозволом №10-5 від 17 листопада 2009 року, виданими Національним банком України. Види діяльності, які здійснює банк, відповідають Статуту банку.

Широкий перелік стандартних та новітніх банківських послуг надаються більш ніж 3 млн. клієнтам Райффайзен Банку Аваль через загальнонаціональну мережу, до якої станом на 31 грудня 2014 року входили 713 відділень у великих містах, обласних та районних центрах, у всіх регіонах України.

Райффайзен Банк Аваль залишається лідером із якості обслуговування в українському банківському секторі. За оцінкою компанії GfK-Україна, яка спеціалізується на дослідженні ринків, репутація Райффайзен Банку Аваль перевищує середньоринкову. У 2014 році банк отримав кілька відзнак, включаючи нагороду компанії Visa International «Банк високої платіжної культури та високої якості клієнтського

портфеля». Крім того, Інформаційний центр банку входить до трійки найкращих кол-центрів України за результатами загальнонаціонального рейтингу.

Вагомі успіхи банку традиційно визнають і в Україні, і за її межами впливові видання та експерти, рейтингові компанії, партнери та клієнти. Упродовж 2013-2014 років банк отримав чимало нагород, які він виборов у різноманітних рейтингах та конкурсах. Так, у 2013 році Райффайзен Банк Аваль знову став найкращим у декількох номінаціях щорічної банківської премії Ukrainian Banker Awards, започаткованої всеукраїнським фінансово-економічним тижневиком «Інвестгазета». Зокрема, переміг у номінаціях «Банк для підприємців» (1 місце) і «Кращий аграрний банк» (2 місце) та був відзначений у номінації «Фінансовий успіх року»[49, с.73].

«Найстабільнішим (найнадійнішим) банком з іноземним капіталом», «Найбільш упізнаваним банківським брендом», «Найкращим банком для малого та середнього бізнесу» та «Найкращим банком у сфері агрокредитування» було відзначено Райффайзен Банк Аваль і в межах рейтингів ділового видання «Контракти». Він також очолив рейтинг українських банків за надійністю депозитних вкладів, який щопроку складають експерти в рамках проекту «Реальна економіка». Як найстійкішу фінансову установу для фізичних осіб було відзначено Райффайзен Банк Аваль у межах рейтингу порталу «Мінфін».

За підсумками 2014 року учетверте поспіль компанія Visa International відзначила Райффайзен Банк Аваль як «Банк високої платіжної культури та якісного клієнтського портфеля».

Райффайзен Банк Аваль також посів друге місце в загальній таблиці рейтингу «50 провідних банків України 2014», опублікованого Видавничим домом «Комерсант-Україна», і ввійшов до трійки найприбутковіших банків країни за версією цього рейтингу. Загалом «Комерсант-Україна» відзначив Райффайзен Банк Аваль серед найкращих фінансових установ країни у 12 номінаціях рейтингу.

Банк прагне й надалі підвищувати якість обслуговування клієнтів, використовуючи свій досвід та досвід банків — членів групи Райффайзен Банк Інтернаціональ, а також новітні технології.

За всіма фінансовими показниками (капіталу, активах, кредитному портфелю, прибутковості) банк посідає одне з перших місць на ринку і, дотримуючись стратегії якісного зростання, прагне стати найкращим банком в Україні для своїх клієнтів, партнерів та акціонерів. Стратегія банку направлена на подальший розвиток банку у відповідності до стандартів групи Райффайзен Інтернешнл та найкращої світової практики банківської діяльності і утримання лідерських позицій у визначених сегментах банківського ринку в Україні.

Порівнюючи діяльність РБА у 2013 та 2014 роках можна визначити, що загальна ринкова частка РБА у банківській системі України зменшилась: наприклад, за кредитами юридичним особам з 4,2% у 2013 році до 4,0% у 2014 році. Але навіть при зниженні загальної частки на ринку банківських послуг, показник є значним, на що вказують: кредити фізичним особам (9,2%), депозити юридичним особам (5,3%) та депозити фізичним особам (4,9%)[53, с.292].

Якщо порівнювати показники активів РБ Аваль та конкурентів, то РБА у 2014 р. мав четверту позицію в загальній сукупності, на що вказує загальний обсяг активів (51,3 млрд. грн.), незважаючи на від'ємний річний приріст (-6,8%), що складає 4,9% від загальної суми активів у банківській системі (рис. 2):

Ранг	Банк	Обсяг (млрд.грн.)	Річний приріст(%)	Частка (%)	Зі
1	Приват	145,1	27,9	1,7	13,8
2	Укрексім	75,1	2,6	-0,6	7,1
3	Ощад	74,0	25,3	0,8	7,0
4	РБ Аваль	51,3	-6,8	-1,0	4,9
5	Укрсоц	40,2	-3,3	-0,6	3,8

Рис 2 Активи РБ Аваль та конкурентів станом на 01.01.2015 р.

Про сильні позиції на ринку банківських послуг України можуть також сказати динаміка кредитного портфеля та динаміка обсягу депозитів РБ Аваль:

- за кредитами юридичним особам РБА у 2014 р. знаходився в першій п'ятірці з ринковою часткою 4,1% від загальної кількості на ринку та річним приростом у 8,3% порівняно з минулим 2013 р.;
- за кредитами фізичним особам РБА у 2014 р. займав сьому позицію з ринковою часткою 6,3% від загальної кількості та річним приростом у 9,4% порівняно з минулим 2013 р.;
- за депозитами юридичним та фізичним особам РБА у 2014 р. займав четверте місце (з ринковою часткою 7,8% від загальної кількості) та десяте місце (з ринковою часткою 4,8% від загальної кількості).

Активи РБА (млн. грн) мали швидке зростання у період до 2011 року, яке змінилось скороченням у 2012, і згодом стагнацією у 2013 році (рис. 3):

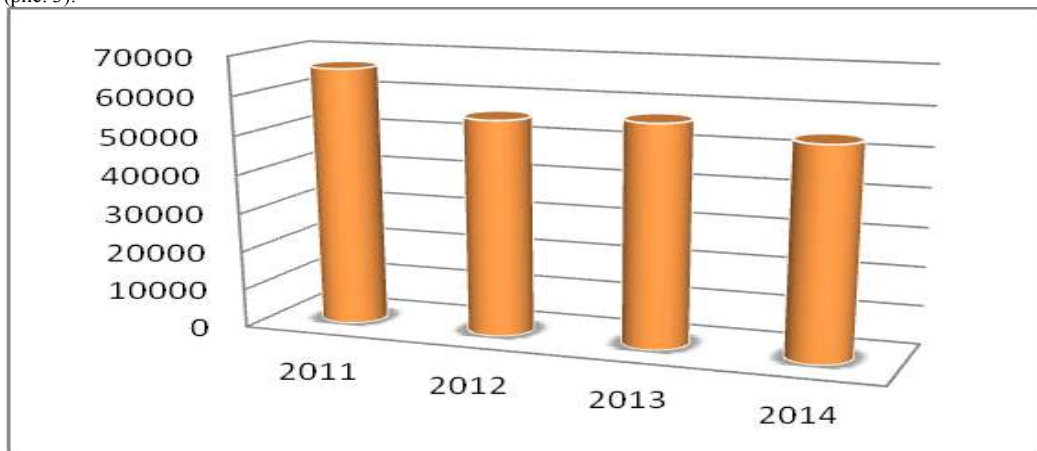

Рис. 3 Динаміка активів РБА

На кінець 2012 року, коли збитки банку склали 2068 млн. грн., ситуація змінилась, що додає оптимізму щодо перспектив розвитку банку. Завдяки покращенню структури балансу та стабілізації витрат на ризики у 2013-2014 р.р. РБА мав відповідно такі прибутки (рис. 4):

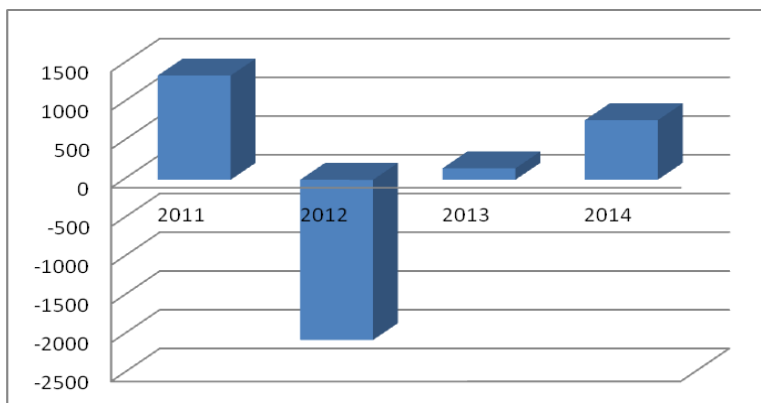

Рис. 4 Динаміка прибутку/збитку РБА до оподаткування

Що стосується перспектив розвитку ПАТ «Райффайзен Банк Аваль» у 2015 році, то аналізуючи показники 2014 року можна зробити такі висновки, що на даному етапі розвитку все не є однозначним. На початок 2015 року РБА мав такі показники:

- прибуток до оподаткування склав 768 млн.грн. (чистий прибуток 544 млн.грн.);
- витрати на формування резервів склали 1188 млн.грн. (що стало основним чинником покращення фінансового результату РБА у 2014 році порівняно з 2013 р., оскільки спостерігалось зменшення витрат на формування резервів під кредитні ризики);
- валові доходи РБА склали 4 969 млн.грн. порівняно з 2013 р., тобто відбулось їх зменшення на 3% (за рахунок зниження процентного результату);
- операційні витрати склали 3 млрд грн. (зросли на 6% порівняно з 2013 р.);
- показник ефективності загальних витрат дирекції 2014 р. в порівнянні з 2013 р. погіршився в результаті падіння доходів (на 2%) та росту витрат (на 4%). Так, показник CIR (відношення $CIR = OpEx / Gross\ Income$, де $OpEx$ = «Адміністративні та інші операційні витрати», $Gross\ Income$ = «Процентні доходи» + «Комісійні доходи») у 2014 році склав 83% проти 77,6% у 2013 році.

Тож, прогнозуючи результати на 2015 рік, та враховуючи прогнози спеціалістів щодо розвитку економіки України у 2015 році, можна зазначити, що розмір активів досліджуваного банку у 2015 році зменшиться з 53730 млн. грн. до 48478 млн. грн. Що стосується отримання прибутку банком у 2015 р., то існує два можливих сценарії (рис. 5):

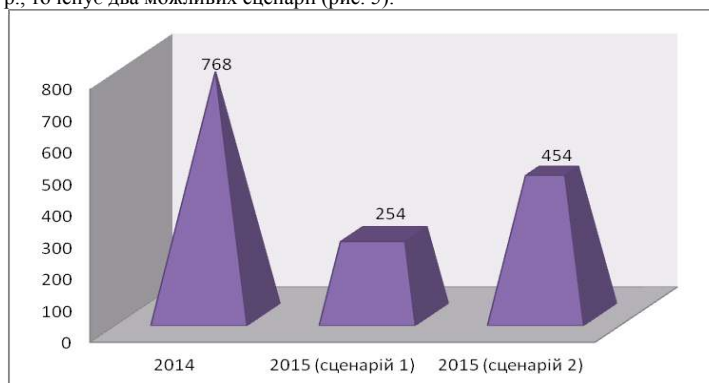

Рис. 5 Прогноз прибутку РБА на 2015 р.

Перший сценарій розрахований з рахунком того, що у 2015 році відбудеться девальвація гривні, другий сценарій - за її відсутності. Тож за першого сценарію РБА отримає прибуток у розмірі 254 млн. грн., за другого – 454 млн. грн. Але, слід відзначити, що обидва сценарії позитивні.

Таким чином, за результатами проведеного аналізу, слід зазначити, що за фактичної відсутності кредитування та слабкої економічної активності клієнтів у посткризовий період, банку вдалося поступово відновити нормальну діяльність і отримати позитивний фінансовий результат. Головними факторами прибуткової діяльності банку у 2014 році стали висока динаміка нарощування працюючого кредитного портфеля та ефективні заходи по підтримці ліквідності. Отже, 2014 рік довів, що гнучкість та ефективність побудованої в РБА моделі продажів дозволяє оперативнo реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, на що вказує суттєве ослаблення валютного ризику для банку (завдяки активній конвертації в гривню кредитів в іноземній валюті) та збільшення комісійного результату та кросс-сейлінгу (перехресні продажі) в умовах обмеженого ринку на фоні зростаючого демпінгу з боку конкурентів (особливо це стосується валютних та готівкових операцій).

При здійсненні банківських операцій Банк виступає стороною різних судових процесів та спорів. Станом на кінець дня 31 січня 2014 року загальна сума потенційних зобов'язань, що може бути стягнута з Банку у разі задоволення вимог позивачів по окремих справах, які розглядалися (розглядаються) у суді, складає 428 264 тис. грн., які за попередньою оцінкою розгляду справ будуть вирішені не на користь Банку.

Виходячи з власної оцінки банк вважає, що результат цих справ не може суттєво вплинути на фінансовий стан та результати діяльності Банку. Слід зазначити, що 55 % з вказаних потенційних збитків, складають вимоги по одній справі про стягнення з Банку збитків, що розглядається в судових інстанціях Молдови.

Банк вважає, що він дотримується чинного законодавства, отримує додаткові консультації та враховує в роботі позицію податкових органів щодо окремих питань оподаткування. Станом на кінець дня 31 січня 2014 року непередбачених зобов'язань, що пов'язані з виникненням податкових зобов'язань, у Банку не має [29, с.95].

Станом на кінець дня 31 січня 2014 року загальна сума контрактних зобов'язань Банку, пов'язаних з придбанням основних засобів та нематеріальних активів становила 28 471 тис. грн. (у т.ч.: комп'ютерного обладнання 2 040 тис.грн., будівництва та реконструкції приміщень банку 3 126 тис.грн., придбання програмного забезпечення 10 115 тис.грн., придбання інших основних засобів 13 220 тис.грн.).

Суми цих зобов'язань не підпадають під формування резерву, так як не виникає ризиків для Банку під час їх виникнення.

Таблиця 2

Майбутні мінімальні орендні платежі за не відмовним договором про оперативний лізинг (оренду)
(тис. грн.)

Рядок	Найменування статті	Звітний період	Попередній період
1	До 1 року	109 796	136 974
2	Від 1 до 5 років	58 336	96 454
3	Понад 5 років	12 392	30 244
4	Усього	180 524	263 672

Банк укладає договори з іншими Банками, які містять умови щодо фінансових показників діяльності. У відповідності до таких умов, Банк має дотримуватись мінімального показника достатності капіталу на рівні не менше 10% (фактично 13,05%), обмежувати кредитний та валютний ризики, забезпечувати певний рівень ліквідності. Станом на кінець дня 31.12.2014 року Банк дотримувався всіх умов щодо фінансових показників діяльності, передбачених договорами.

Зобов'язання з кредитування Банку мають наступну структуру:

Таблиця 3

Структура зобов'язань з кредитування

Рядок	Найменування статті	Звітний період	Попередній період
1	Зобов'язання з кредитування, що надані	0	34 784
2	Невикористані кредитні лінії	8 240 309	7 287 393
3	Експортні акредитиви	9 090	0
4	Імпортні акредитиви	68 324	262 265
5	Гарантії видані	1 844 579	2 288 686
6	Інші	576 609	42 184 972
7	Резерв за зобов'язаннями, що пов'язані з кредитуванням	(39 620)	(45 100)
8	Усього зобов'язань, що пов'язані з кредитуванням, за мінусом резерву	10 699 291	52 013 000

Банк не несе ризиків по зобов'язанням з кредитування, що надані і відповідно не формує резерви, так як такі зобов'язання для Банку є відкличними. По наданим гарантіям та акредитивам Банк має незначний ризик і формує резерви під такі операції.

Таблиця 4

Зобов'язання з кредитування у розрізі валют

Рядок	Найменування статті	Звітний період	Попередній період
1	Гривня	8 297 603	8 961 357
2	Долар США	1 745 852	42 241 743
3	Євро	631 881	776 980
4	Інші	23 955	32 920
5	Усього	10 699 291	52 013 000

Активи, що надані в заставу, та активи, щодо яких є обмеження, пов'язане з володінням, користуванням та розпорядження ними, представлені у наступній таблиці:

Таблиця 5

Активи, що надані в заставу без припинення визнання

Рядок	Найменування статті	Звітний період		Попередній період	
		активи, надані в заставу	забезпечене зобов'язання	активи, надані в заставу	забезпечене зобов'язання
1	Торгові цінні папери	0	0	467 257	449 999
2	Інші	0	0	0	0
3	Усього	0	0	467 257	449 999

За прогнозами експертів, напруга в банківській системі у 2015 році продовжуватиме спадати, оскільки через поступове погашення економіки ситуація з незабезпеченими кредитами стабілізується, а здешевлення фінансування та відновлення кредитування сприятимуть поліпшенню фінансових результатів банків. Отже, за нових умов діяльності у 2015 році РБА слід зробити головний акцент на комісійних продуктах. Також слід відзначити велику важливість високомаржинального портфелю та кросс-сейлінгу. Згідно з останніми дослідженнями РБА у 2015 році візьме участь у новому партнерському проекті - John Deere та пролонгує програми Buyer та IFC, основною метою яких є розподіл ризиків. Таким чином, проведений аналіз визначив позитивні та негативні аспекти діяльності Банку, висвітлюючи сильні і слабкі сторони функціональної системи РБА, а також підкреслив акценти, завдяки яким Банк матиме позитивні фінансові результати у 2015 році та поступове виважене зростання[29, с.46].

На основі цієї структури створена загальна модель, що являє собою систему диференціальних рівнянь першого порядку. В результаті дослідження трьох рівнів взаємозв'язків цієї моделі отримано остаточний вигляд системи, що включає всі основні характеристики діяльності банку та враховує різні підходи до управління банком, кредитну та депозитну політику. До того ж модель враховує комерційний ризик й, таким чином, відображає ринкову або реальну вартість активів та капіталу, що дозволяє зробити більш адекватну оцінку реального стану банку.

Якісний й кількісний аналіз при порівнянні розрахункових та фактичних даних, отриманих в АТ «Райффайзен Банк Аваль» підтверджують адекватність розроблених моделей при порівняно високій точності розрахунків.

При аналізі стійкості системи, яка застосовується в теорії автоматичного керування, визначено, що система є нестійкою та незамкнутою. Незамкнутість системи приводить до неспроможності оцінки її стійкості за допомогою методів, розроблених у першу чергу для замкнутих систем. Запропоновано інший метод оцінки стійкості банку, заснований на аналізі капіталу банку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Бушуєва І.В. Основні напрямки забезпечення прибутковості комерційного банку за рахунок вдосконалення його менеджменту і діяльності / Бушуєва І.В. // Банківська справа – 2002. – №6 – С. 36-38.
2. Васюренко О., Азаренкова Г. Математичні методи і моделі у сфері аналізу та управління банківською діяльністю // Вісник Національно- го банку України. 2003. № 8.
3. Волошин І. Динамічна модель грошових потоків ідеального процентного банку // Банківська справа. 2007. № 2.
4. Линдер Н. Непрерывная модель управления денежными потоками банка // Финансовые риски. — 1998. — № 3. — С. 107–111.
5. Шпиг Ф., Деркач А., Смолий Я., Малоков В., Линдер Н. Модель управления платежным календарем // Финансовые риски. — 1997. — № 2. — С. 101–106.